

## מראי מקומות- בכורות כ"ט

הוא משום חשש משקר, וא"כ נוטל שכר להעיד ג"כ פסול מן התורה (כמו נוגע), משום דחשוד לשקר להנאתו, או דלמא הפסול נוגע הוא משום דאדם קרוב אצל עצמו, אבל לא משום שהוא חשוד לשקר, דבאמת לא חיישינן לשקר, וא"כ, מי שנוטל שכר להעיד, דאין שייך בו הפסול דאדם קרוב אצל עצמו, שפיר כשר להעיד מן

התורה [אולם צ"ע, דלכאורה נידון זה אם נטילת ממון לעדות היא פסול דאורייתא או דרבנן הוא דומה לשאר מצוות, ולפי הקצות נמצא שיש שאלה מיוחדת לענין עדות, ומשמע לכאורה דכלפי מצוות אחרות פשוט שאינו אלא מדרבנן, ויש צד דאולי בעדות במיוחד יש פסול דאורייתא, וצ"ע].

(ד) **דיניו בטלים- כ' הרשב"א בקידושין (נח:)**  
 "מדקתני דיניו בטלים ולא קאמר אין דינו דין, שמעי' מינה דלא זה בלבד שנטל ממנו שכר בטלה, אלא כל דיניו בטלים, ואפי' אותן שלא נודע שנטל ממנו כלום, ... והכי אי' בתוספתא דבכורות, החשוד להיות נוטל שכרו ומעיד, כל הדינין שדן וכל העדאות שהעיד הרי אלו בטלין".

(ה) **מימיו מי מערה, אפרו אפר מקלה- ומבואר**  
 דזהו דין בכל המצוות, דאסור ליטול שכר לעשותם. והק' הראשית בכורים על מש"כ השו"ע (או"ח תקפ"ה) דמי שנוטל שכר לתקוע אינו רואה סימן ברכה, משום דהוי שכר שבת, והמג"א שם התיר, משום דאין שכר שבת אסור לדבר מצוה, ותמוה, דל מהכא הדין שכר שבת, תיפוק לי' דאסור ליטול שכר משום דדבר מצוה הוא. ותי' דמה שהבעל תוקע נוטל שכר, היינו משום רוב הקולות שתוקע, שאינם אלא מדרבנן, ולמצוות דרבנן שפיר מותר ליטול שכר, וכמבואר בנדרים (לז:), דמה שיכול ליטול שכר פיסוק טעמים, הוא משום דס"ל דפיסוק טעמים לאו דאורייתא, וא"כ מבואר דלמצוות דרבנן שפיר מותר ליטול שכר. וע"ע שם דצייד דאולי מה שאינו יכול ליטול שכר מצוות הוא משום שמדין ערבות הוא מחוייב להוציא חבירו, אבל בדינים דרבנן י"ל דאין דין ערבות, וא"כ שפיר אינו מחוייב להוציאו, וא"כ שפיר יכול ליטול שכר (וע"ש

(א) **כאילא ביבנה- פרש"י, דחסיד הי', ולא נחשד**  
 בכך. וע' בחק נתן שהביא מש"כ הרמב"ם, דמשמע דפי' דהמעלה של אילא הי' דהי' מומחה גדול, ולא משום שהי' חסיד. וכ' החק נתן, דבשלמא לפי הרמב"ם, מובן למה היו צריכים לתקן ליתן לו שכר בין לתם ובין לבעל מום, שלא יחשדוהו וכו', כיון דאין מחזיקין אותו להיות חסיד. אבל לפי פרש"י, דכל ההיתר לאילא הוא גופא משום שחסידי הוא, א"כ למה נחשדהו, ולמה צריכין לתקן שיקבל שכר בין לתם ובין לבעל מום. ותי' דרש"י עצמו הרגיש בזה, וכ' שהי' הוא רגיל ליטול כל שכרו, דהיינו, דאח"כ, לא תקנו חכמים כן, אלא מחמת ענוותנותו, שלא הי' רוצה להחזיק עצמו כחסידי, חשש לחשדא דאינשי, ונטל שכר בין לתם ובין לבעל מום.

(ב) **בשלמא מעל מום, משום דקא שרי ליי- הק' בהערות הגרי"ש,** למה נחלק בין אם נמצא תם או בעל מום, הרי הטירחא והביטול מלאכה שוה בין אם נמצא להיות תם או בעל מום. ותי' דודאי על הב' זוזים היתירים של גסה על דקה לא הי' ה"א לחלק בין תם לבעל מום, שהרי שכר טירחא היא, והטירחא שוה. אלא על הד' זוזים האחרים, סבר הגמ' דאין התשלומי ד' זוזין מחמת בטול מלאכה, אלא תקנת חכמים היא, שהתירו לו חכמים מחמת שהי' עוסק בזה כל היום. וא"כ, ס"ד דלא התירו חכמים ליטול שכר אא"כ הי' מועיל לבעל הבכור, אבל אם נמצא תם, דלא מועיל לבעל הבכור כלל, לימא דלא תקנו לו תשלומין, לזה תי' הגמ' דמשום חשד, וכו'.

(ג) **הנוטל שכרו לדון דיניו בטלים, וכו'- ע' בתוס' בקידושין (נח: ד"ה מימיו), דמשמע**  
 דאיסור זה ליטול שכר למצוות הוא איסור תורה, אבל מה שלא מהני בדיעבד אינו אלא אסמכתא. וע"ע בחי' רעק"א על השו"ע (חו"מ ל"ד, סעי' י"ח), שהביא מהמהריב"ל דנסתפק אם מה שאין דיניו דין הוא מדאורייתא או מדרבנן. וע"ע בקצות (שם, ד') שהביא ספק של המהריב"ל, ומה שתולה הספק בספק אחר, האם הפסול נוגע לעדות

ובזה את התורה וכבה מאור הדת... לפי שאסור ליהנות בדברי תורה בעוה"ז. וע' בכסף משנה שהאריך לחלוק על הרמב"ם, ולתרוץ ראיותיו, ולבאר ההיתירים ליטול שכר. וע"ע באגרות משה (יו"ד ב', קט"ז), שכ' "ואני אומר, כי אלו המתחסדים מצד שיטת הרמב"ם, הוא בעצת היצר הרע כדי שיפסוק מללמוד, ויעסוק במלאכה ובמסחר וכדו', עד שלבסוף הם שוכחים אף המקצת שכר למדו, ואינו מניחם אף לקבוע זמן קצר לת"ת", ע"ש עוד.

(י) ומנין שאם לא מצא בחנם שילמד בשכר-הק' בהערות להגרי"ש, אטו ברשיעי עסקינן שלוקחים שכר שלא כדין. וצ"ל דהשכר הוא באופן המותר, כמו שכר בטלה, וכדו'. והגמ' הי' ס"ד דהלומד אינו חייב ללמוד בשכר, וגם זה תמוה, דהא בכל מצוות חייב לשלם עד חומש, ומאי גרע ת"ת, וכ' דאולי מפני זה לא

גרס הרמב"ן קטע זה. [ולא ביאר מהו הה"ה דכיון דלימד בשכר דיכול ללמד בשכר, דאם מה שלמד בשכר הי' באופן המותר, מהו הה"ה דיכול ללמד בשכר באופן האסור. ואולי הכוונה הוא דכיון דהדרשה הוא מה אני בחנם אף אתם בחנם, א"כ אולי אין שייך זה אלא א"כ למד בחנם, אבל אם מאיזה טעם לא למד בחנם, א"כ אולי לא שייך לו האיסור ללמד בשכר, וצ"ע].

(יא) כאן שכר הזאה וקידוש-פרש"י, שהיא הכשר המצוה. וע"ע ברש"י בקידושין (נח:) דהוסיף סברא דבהבאת האפר ומילוי המים איכא שכר טירחא, משא"כ לענין הזאתו וקידושו, דליכא טירחא. עוד מבואר מדברי רש"י דשכרה דאפר היינו הבאת אפר, ומים היינו מילוי המים. וע' ברשב"א שם (על המשנה בנח). דאכן דייק כן מרש"י, אבל חולק עליו וס"ל דמשמעות המשנה הוא דמקדשה באפר ומים עצמם, דהם עצמם שוה פרוטה למי שצריך להם. וע"ע בצאן קדשים דכ' דמדלא תי' הגמ' דכאן מיירי בבטלה וכאן מיירי שלא הי' לו בטלה, משמע דמה שמותר ליקח שכר להבאת האפר ולמילוי המים, היינו אפי' אם אין שייך בו שכר בטלה.

(יב) לבית הפרס דרבנן-פרש"י, דעצם כשעורה מטמא במגע ובמשא ולא באהל, וכי מנפח ל' מדחיא מקמי'. וכל זה הוא משום דכל טומאת בית הפרס הוא מדרבנן, ולכן סמכינן על נפיקה. וביאר תוס' בכתובות (כח: ד"ה

מה שהאריך לדון בזה, אם שייך לומר דאין דין ערבות במצוות דרבנן, ע"ש).

(ו) מימיו מי מערה, אפרו אפר מקלה-ע' במנחת חינוך (שצ"ט, ח') דהעיר דלפי מש"כ תוס' בקידושין (נח:) דכל הפסול אינו אלא מדרבנן, א"כ נמצא דמי שנכנס למקדש לאחר הזאתו אינו חייב כרת, ואינו יכול להביא קרבן אם שגג, ולמה סתם הרמב"ם דמימיו מי מערה, ולא כ' דאינו אלא מדרבנן. וצידד דאולי כיון דפסול מדרבנן, ממילא פסול מדאורייתא ג"כ משום דין היסח הדעת, והניח בצ"ע. עוד כ' שם המנ"ח דמדברי הכסף משנה מבואר דכל זה אם נתן התשלומין קודם שעשה ההזאה, אבל אם לא נתן השכר אלא הבטיח ליתן לו, ואפי' אם אח"כ נתן לו. והוסיף דלכאור' א"כ ה"ה לענין נטילת שכר להעיד ולדון ג"כ.

(ז) מטמאוו מתרומתו מאכילו ומשקהו-וע' בהערות להגרי"ש דדייק מדברי ר' גרשום ומדברי הפיה"מ להרמב"ם דמשמע דצריך לשלם לו כל דמי אכילתו ומשקהו, ואינו מנכה מה שהי' צריך לשלם ממילא עכ"פ הדמי תרומה. וע"ש מה שצידד לתרוץ בזה, אולם הניח בצ"ע.

(ח) מנהני מילי-פרש"י, דאין נוטלין שכר על הוראה ות"ת שילמד. והק' המחנה אפרים (שכירות פועלים ח'), דמהאי קרא דראה למדתי וכו' אין למדין אלא לענין ת"ת והוראה, אבל שאר מצוות מנלן. ותי' דהא ודאי פשיטא דשכר מצוות אסור היכא דמחוייב בהם, אבל שכר הוראה ולימוד, שאינו מחוייב בהם, היכא שהוא רוצה ללמוד לעצמו מנ"ל דאסור ליטול שכר.

(ט) מה אני בחנם, וכו'-ע' בתוס' שכ' דמה שנוהגין עכשיו ללמוד תורה בשכר, אם אין לו במה להתפרנס, שרי. ואפי' אם יש לו במה להתפרנס, אם הוא שכר בטילה דמוכח, שמניח כל עסקיו ומשא ומתן שלו, הרי זה כמו שכר בטלה דמוכח, ומותר להתפרנס. וע"ע ברמב"ם (ת"ת ג', י'), דכ' "כל המשים על לבו שיעסוק בתורה ולא יעשה מלאכה ויתפרנס מן הצדקה, הרי זה חלל את השם

בית) דמה שטומאתו הוא רק מדרבנן הוא משום דהוי ספק טומאה ברה"ר, דטהור.

(יג) **החשוד על הבכורות, אין לוקחין ממנו בשר צבאים, וכו' - כ' המהרי"ט אלגאזי (ל"א, א')** לדייק מדברי רש"י דס"ל דהחשש הוא שמא יטיל מום בבכור, אבל אין חוששין שמא ישחטו כשהוא תם, שזהו איסור כרת, וגם בדיעבד אסור מן התורה, וא"כ למה יעשה כן, אלא חיישינן שמא יעשה בו מום, דבזה שחיטתו אינו אלא איסור מדרבנן, וגם הבשר אינו אסור אלא מדרבנן. ולפי"ז, כ' דמש"כ רש"י דזמנין דמזבין עגל בכור תם ואמר שבשר צבי הוא, תם לאו דוקא, אלא שהי' תם והטיל בו מום. אבל בהמשך דבריו שם כ' לדייק מדברי הרמב"ם (בכורות ג', ח') דחולק על רש"י בזה, דכ' הרמב"ם "החשוד על הבכורות למוכרן לשם חולין וכו'", ומשמע דחשוד למכור בכור תם ממש לשם חולין, וע"ש מה שהק' על הרמב"ם.

(יד) **סבור אי שמעו ב"י רבנן מפסדו לי מינאי-פרש"י**, ואין כדאי לו הטורח, שמא לבסוף יפסיד, וא"כ ע"כ ודאי בכור הוא. וע' ברש"ש דפי' בדעת הרמב"ם פי' אחר בגמ', דהטעם הוא מפני שהעבוד צריך שהות, ומתיירא שמא ביני לביני יוודע הדבר ויוקנס הרבה, לבד הפסד העור (אולם העיר דהש"ך פי' דהרמב"ם ורש"י חד פי' הוא).

(טו) **החשוד על השביעית- פרש"י**, לזרוע או לעשות סחורה בספיחים. ע' ברש"ש שהביא מש"כ התוס' יו"ט להק' בשם הירושלמי, דאטו פשתן אוכל הוא, והגמ' תי' שיש זרע בתוכו. והעיר הרש"ש דלפי רש"י, דפי' שיש איסור לזרוע, זה שייך גם אינו אוכל, ולא שייך קו' הירושלמי. ומש"כ רש"י ספיחים, כ' בהערות להגרי"ש דלכאור' זה לאו דוקא, דהאיסור סחורה הוא בפירות שביעית ובספיחים, וביאר דאולי אין כוונת רש"י לאיסור ספיחים, אלא למציאות של ספיחים, דהוי דבר הגדל מעצמו, דהרי לא איירי בחשוד על עבודת שביעית, וא"כ במה עושה סחורה, אע"כ דמיירי בדבר הגדל מעצמו.